

ทุนวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

Cultural Capital for Community Based Sustainable Tourism Development of Tai Lue in Ban Luang Nue, Doi Saket, Chiang Mai Province

ฐิติมา อังกรวัชรพันธุ์^{1*}, กิ่งกนก เสาวภาวงศ์²
Thitima Angkurawacharapan^{1*}, Kingkanok Saowapawong²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมทุนวัฒนธรรมของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ วิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักเกณฑ์ GSTC และเสนอแนวทางการนำทุนวัฒนธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อยจากตัวแทนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ ผลการศึกษาพบว่าชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ มีองค์ประกอบของทุนทางวัฒนธรรม รวม 6 ด้าน การวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักเกณฑ์ GSTC พบว่าครอบคลุมทั้งด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เสนอแนวทางการนำทุนวัฒนธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ ควรมุ่งเน้นการนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวโดยชุมชน, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, การพัฒนาการท่องเที่ยว, ทุนวัฒนธรรม, ไทลื้อบ้านหลวงเหนือ

¹ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University

² คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University

*Corresponding Author, email: thitimaa@g.swu.ac.th

Abstract

The research has objective to survey cultural capital of Tailue in Ban Luang Nue, Analyze Community Based Sustainable Tourism Development of Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC and propose cultural capital guidelines for developing Sustainable Tourism. The research presents qualitative research method. The data was collected by reviewing from the original document, surveying, in-depth interview and group discussion to collect data from the community leaders, the entrepreneur and the stakeholders. The results of the research found that Tailue in Ban Luang Nue has 6 cultural capitals. Analyzing Community Based Sustainable Tourism Development of Global Sustainable Tourism Criteria found that include both Sustainable management, Socioeconomic impacts, Cultural impacts and Environmental impacts. The cultural capital guidelines for developing Sustainable Tourism are as follow: plan for learning process management both local people and tourists and raise awareness for cultural resources of local people and tourists. The activities for tourists should focus on cultural heritage interpretation for knowledge sharing between tourists and local people.

Keywords: Community-Based Tourism, Sustainable Tourism, Tourism Development, Cultural Capital, Tai Lue in Ban Luang Nue

บทนำ

ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวและมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการและยั่งยืน โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการเพิ่มคุณค่า และเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว โดยใช้ทุนวัฒนธรรมที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นและวิถีชีวิตชุมชน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่คนในชุมชนและท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม ในการร่วมมือกันยกระดับการท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน (Choibamroong & Sucher, 2017: 6) ทั้งนี้ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ถือเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวของประเทศ

จากการสำรวจชุมชนท่องเที่ยว พบว่า มีชุมชนกว่า 150 แห่ง ที่มีการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว และมีแนวโน้มเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ แต่การพัฒนาศักยภาพและการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนให้มีมาตรฐาน และด้านการตลาดท่องเที่ยวยังขาดความสามารถในการแข่งขันและทำให้นักท่องเที่ยวเห็นว่ามีคุณค่าและแตกต่างจากรูปแบบการท่องเที่ยวทั่วไปอย่างไร (Rochungsat, 2010) ประกอบกับภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมจุดขายทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังไม่สามารถผลักดันจนทำให้เกิดผลผลิตหรือผลลัพธ์จากวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญ (Chareonwongsak, 2017: 10) ดังนั้น การนำทุนวัฒนธรรม ซึ่งเป็นทุนประเภทหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าความรู้ ภูมิปัญญาและงานสร้างสรรค์ เป็นเสมือนสินทรัพย์ที่ผ่านการสะสมและฝังตัวจนเกิดเป็นมูลค่า เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นต้นน้ำของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยการนำทุนวัฒนธรรม เช่น เรื่องราว (Story) และเนื้อหา (Content) ของวัฒนธรรมมาสร้างความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของชุมชน หรือใช้ทุนวัฒนธรรมสร้างความแตกต่างหรือจุดขายให้กับสินค้า เกิดเป็นสินค้า

วัฒนธรรมและทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นแก่สินค้าและบริการได้ (Chareonwongsak, 2017: 8) ทั้งยังเป็นการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวไทยพัฒนาบนฐานความเป็นไทย ที่มีความหลากหลายทางด้านภูมิสังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย (Office of the National Economic and Social Development Council, 2019: 6)

ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนชาติพันธุ์ไทลื้อ ซึ่งบรรพบุรุษอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากสิบสองปันนา เพื่อหลบหนีภัยสงคราม มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านหลวงเหนือ เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.1932 ตามจารึกที่ปรากฏในฐานเสื่อบ้าน ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งการสร้างหลักปักฐานของชุมชนไทลื้อที่อพยพมา (The Thailand Community Based Tourism Institute, 2018) ชาวไทลื้อมีลักษณะทางวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับชาวไทยล้านนา แต่มีอัตลักษณ์ที่แสดงออกถึงความเป็นชาวไทลื้อ ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ประเพณี วัฒนธรรม มีวัดศรีมุงเมือง หรือวัดหลวงเหนือ ซึ่งถือเป็นอารามประจำชาวไทลื้อบ้านหลวงเหนือ นอกจากนี้ บ้านหลวงเหนือยังปรากฏองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของคนในชุมชน เช่น การแกะสลักตุ๊กตาไม้ การทำข้าวควบ ข้าวแคบ การทอผ้าไทลื้อ ฯลฯ ทั้งนี้ ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือยังคงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมบนรากฐานของทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ด้วยความภาคภูมิใจและต้องการเผยแพร่วิถีวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไทลื้อ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือจึงได้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น

ด้วยเหตุนี้ การนำทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ ที่มีมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน โดยนำแนวทางการดำเนินการบริหารจัดการการท่องเที่ยวภายใต้หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) ของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council) เพื่อยกระดับการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานและบรรลุเป้าประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนืออย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักเกณฑ์ GSTC ของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ
3. เพื่อเสนอแนวทางการนำทุนวัฒนธรรมมาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจและเก็บข้อมูลในชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมที่มีชีวิตที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ประธานคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อเมืองหลวงเหนือ จำนวน 1 คน

คณะกรรมการกลุ่มจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 11 คน ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลลวงเหนือ จำนวน 1 คน นายกเทศมนตรีตำบลลวงเหนือ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่เครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1 คน ตัวแทนชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยสัมภาษณ์เชิงลึกจากประเด็นที่กำหนดไว้จนกว่าข้อมูลจะมีการอิ่มตัว เช่น ประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลทุนวัฒนธรรมของพื้นที่ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและรวบรวมทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งครอบคลุมประเภทของทุนวัฒนธรรม ได้แก่ 1) วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา 2) ศิลปะการแสดง 3) งานช่างฝีมือ ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง 4) กีฬา ภูมิปัญญาไทย การละเล่น และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว 5) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล 6) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (Act on Promotion and Protection of Intangible Cultural Heritage, 2559: 4)

2. เกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว (Global Sustainable Tourism Criteria: GSTC) ของสภาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก (Global Sustainable Tourism Council) โดยหลักเกณฑ์ GSTC เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และประเมินการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (2016) ได้นำมาเป็นแนวทางในการปรับใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยครอบคลุมใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ 2) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น 3) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว 4) การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากประเด็นที่กำหนดไว้ เช่น ประเด็นเกี่ยวกับข้อมูลทุนวัฒนธรรมของพื้นที่ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชนและความคิดเห็นของชุมชนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักจนกว่าข้อมูลจะมีการอิ่มตัว ซึ่งพิจารณาจากข้อมูลที่ได้มีความซ้ำ ๆ กัน และไม่มีข้อมูลใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นจากเดิม

4. การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไทลื้อบ้านลวงเหนือ จำนวน 10 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีแบบเฉพาะเจาะจง ในประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักเกณฑ์ GSTC ของชุมชนไทลื้อบ้านลวงเหนือ และแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดของทุนทางวัฒนธรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนและหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว จัดทำผังกายภาพระบุพื้นที่สำรวจเบื้องต้นได้แก่ ข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน, ข้อมูลด้านวัฒนธรรมของพื้นที่, ภาพถ่ายชุมชนในอดีต

2. การสำรวจภาคสนาม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการสำรวจภาคสนามเกี่ยวกับทุนวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัย ทั้งข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมที่มีชีวิตที่แสดงถึงวิถีชีวิตของชุมชน ประเพณี วัฒนธรรม

และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการสังเกต ร่วมทำกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และจดบันทึกไปพร้อม ๆ กัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การสำรวจภาคสนาม โดยการจัดการข้อมูลและแปลความหมายข้อมูลเพื่อระบุวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ
2. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย โดยการเข้ารหัสและจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อนำเสนอผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อเสนอแนวทางการนำทุนวัฒนธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างความยั่งยืนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ได้แก่ ข้อมูลจากแบบสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและรวบรวมทุนวัฒนธรรม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้นำชุมชน คณะกรรมการกลุ่มจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนชาวบ้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) ได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสาร, การสำรวจภาคสนาม, การสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ จากการสำรวจภาคสนาม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อเมืองหลวงเหนือ ทั้งนี้ พบว่า ทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีองค์ประกอบครอบคลุมประเภทของทุนทางวัฒนธรรม ครบ 6 ด้าน ดังนี้

1. วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา วรรณกรรมพื้นบ้านของคนไทลื้อเมืองหลวงเหนือ มักเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านของคนล้านนาที่คนไทลื้อได้อินได้ฟังจากพระเทศน์ ละครซอพื้นเมือง เช่น หงส์หิน จ้างโพงกับนางผมหอม จำปาสีตัน และอ้ายป่าเตื่อ แล้วนำมาเล่าเป็นนิทานให้ลูกหลานฟัง นอกจากนี้ยังมีเพลงอีลู่ก ซึ่งใช้กล่อมลูกในอู่ (เปล) และวรรณกรรมที่เกิดขึ้นใหม่ คือ ซอประวัติโรงเรียนบ้านหลวงเหนือ และซอประวัติวัดศรีมุงเมือง พร้อมทั้งบทเพลงเมืองหลวงช่วงไทลื้อ และบทขับลื้อต่างๆ ที่คนในชุมชนได้สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อสื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้เรื่องราวที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนภาษา สำหรับด้านภาษา มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นคือการใช้ภาษาไทลื้อ โดยอักษรไทลื้อกับไทยวน (ล้านนา) ใช้ร่วมกัน บางครั้งจะสะกดเหมือนกัน แต่ออกเสียงต่างกัน โดยเฉพาะเสียงสระ อักษรธรรมที่จารในคัมภีร์จะเป็นอักขระเดียวกัน

2. ศิลปะการแสดง ชุมชนไทลื้อเมืองหลวงเหนือ มีมรดกภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง 4 ลักษณะ คือ ลักษณะดั้งเดิมของล้านนาไทย มีดนตรีพื้นเมือง วงสะล้อ ซอซึง มีการขับซอและฟ้อนเล็บ ลักษณะที่สอง คือ การสร้างสรรค์โดยคนในท้องถิ่นเพื่อบอกถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทลื้อ คือ เพลงเมืองหลวงช่วงไทลื้อ ลักษณะที่สาม คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสิบสองปันนามาถ่ายทอดเป็นการฟ้อนลื้อ และฟ้อนผาง ลักษณะที่สี่ คือ การศึกษาเรียนรู้การขับลื้อจากคนไทลื้อต่างถิ่นแล้วนำมาถ่ายทอดให้นักเรียนและคนในชุมชน ซึ่งเหล่านี้ล้วนแสดงถึงมรดกภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดงของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ

3. งานช่างฝีมือ ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง แต่เดิมคนไทลื้อเมืองหลวงเหนือเกือบทุกบ้านจะมีอุปกรณ์สำหรับทอผ้า เช่น อีดฝ้าย ปั่นฝ้าย กวัก กี่ทอผ้า ตั้งไว้ใต้ถุนบ้าน โดยมีเอกลักษณ์ของผ้าทอไทลื้อที่คนในชุมชน

ทอขึ้นมาใหม่เป็นผ้าชิ้นลายไทลื้อเมืองหลวงเหนือ โดยใช้เส้นด้ายยืนพื้นสีดำและตามด้วยฝ้ายสีแดง แซมสีขาวยาวเหลือหางเล็กน้อย

4. กีฬา ภูมิปัญญาไทย การละเล่น และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ มีการละเล่นที่หาอุปกรณ์ได้ง่ายๆ ส่วนใหญ่คล้ายกับการละเล่นของชาวพื้นเมืองท้องถิ่นอื่น มีทั้งการละเล่นของเด็กและผู้ใหญ่ เช่น ก๊อบแก๊บ โกงกาง ฟ้อนเจิง บ่ากอน เป็นต้น

5. แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ มีการนับถือผีเสื้อบ้านหรือเสากลางใจบ้าน ซึ่งถือเป็นสถานที่บ่งบอกถึงหลักฐาน ตำนานการอพยพจากสิบสองปันนามาสู่ล้านนาของคนไทลื้อ ซึ่งคนไทลื้อเชื่อกันว่ามีบรรพบุรุษเป็นเทพดาคอยคุ้มครองปกป้องรักษาคนในชุมชน ทั้งนี้ชาวบ้านจะประกอบพิธีทำบุญเสื้อบ้านให้เทวดาที่รักษาหมู่บ้าน โดยถือเอาเทศกาลวันปีใหม่เมือง หลัววันพญาวัน 1 วัน โดยจะพากันมาใส่บาตร จุดธูปเทียนบูชาเสื้อบ้าน พร้อมกับน่าน้ำขมิ้นส้มป่อยมาวางไว้ข้างๆ เสาหลักบ้าน เป็นการคารวะคำหัวเทวดาเสื้อบ้าน เมื่อเสร็จแล้วแต่ละคนน่าน้ำขมิ้นส้มป่อยของตนเองกลับไปยังบ้านเพื่อประพรมให้ลูกหลานและตามบ้านเรือน ซึ่งถือถือว่าเป็นสิริมงคลแก่คนในบ้าน สำหรับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว คนในชุมชนจะพานักท่องเที่ยวมากรวยดอกไม้มาไหว้สา ขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล พร้อมรับฟังตำนานบ้านเมืองหลวงเหนือจากนักสื่อความหมายชุมชน นอกจากนี้ คนไทลื้อหลวงเหนือ ยังมีงานประเพณีหรือวันสำคัญที่หมู่บ้านมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความเชื่อของท้องถิ่น และตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีปอยหลวง การเลี้ยงผีปู่ย่าเดือน 9 และสิบสองเป็ง (ประเพณีอุทิศส่วนบุญให้ผู้ล่วงลับ) เป็นต้น

6. ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ภูมิปัญญาด้านอาหาร ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือมีการทำข้าวแคบ ซึ่งเป็นได้ทั้งอาหารหลักและอาหารว่างของคนไทลื้อ แต่เดิมผู้เฒ่าผู้แก่และผู้หญิงที่อยู่ไฟจะนิยมนานข้าวกับข้าวแคบ เพราะถือว่าเป็นอาหารที่ปลอดภัยที่สุด นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาด้านอาหารพื้นถิ่น ได้แก่ ข้าวจีบายน้ำพริกน้ำปู โขะบะก้วยเตต ขนมวง ขนมปาด สำหรับด้านแพทย์พื้นบ้าน ชาวไทลื้อบ้านหลวงเหนือ มีความเชื่อเรื่องเฮือนผีหม้อหนึ่ง ซึ่งเป็นความเชื่อเรื่องสิ่งเร้นลับที่มุ่งหวังเพื่อช่วยรักษาผู้คนที่เจ็บป่วย โดยการนำเอาไข่ขาวมาต่อแขนและสวมเสื้อให้แล้วเชิญพ่อปู่ออกมาเพื่อช่วยตอบคำถามและบอกวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ

การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักเกณฑ์ GSTC ของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ

จากการประชุมกลุ่มย่อยกับตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ เพื่อประเมินการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ มีการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวตามเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ พบว่าชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อเมืองหลวงเหนือ โดยมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 37 คน และได้มีข้อตกลงเรื่องการประชุมร่วมกันทุกเดือน เดือนละ 1-2 ครั้ง โดยมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ เทศบาลตำบลหลวงเหนือ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงอุตสาหกรรม และสถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ มีการออกกฎระเบียบ ในการทำงานร่วมกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และมีการออกกฎ ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวและมีการทำป้ายแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนเข้าสู่โปรแกรมการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ ยังไม่มีการวางยุทธศาสตร์ระยะยาวที่ครอบคลุมประเด็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงยังไม่มีวิธีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการติดตามประเมินพฤติกรรมและ

คุณลักษณะของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว และยังไม่มีการบริหารจัดการ ระบุความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ รวมถึงแผนการจัดการความเสี่ยงและวิกฤตการณ์

2. ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น พบว่า มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมและการจ้างงานที่ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อผลิตสินค้าในท้องถิ่น เช่น จัดตั้งกลุ่มที่พักโฮมสเตย์ ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาไม้ไผ่ ข้าวแคบป่าฝั้น เอ็นโปกระดาษสา สมุนไพรไล่ยุงเห็บหมัด ทั้งนี้ทางกลุ่มกำหนดให้มีการรายงานข้อมูลรายได้จากการท่องเที่ยวในการประชุมกลุ่มอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ทั้งนี้ ชุมชนไถลื้อบ้านลงเหนือยังไม่มีระบบที่เปิดโอกาสและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และสาธารณชน สร้างประโยชน์แก่ชุมชนและจัดกิจกรรมริเริ่มด้านความยั่งยืน

3. การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนไถลื้อบ้านลงเหนือ มีการจัดทำเอกสารรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์ และภูมิปัญญา มีการนำเสนอภูมิปัญญาด้านภาษา เพลงเมืองลงช่วงไถลื้อ การขับลื้อ รวมถึงภูมิปัญญาด้านอาหารประจำถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และลงมือทำ อย่างไรก็ตาม ชุมชนไถลื้อบ้านลงเหนือ ยังไม่มีการกำหนดนโยบายและระบบเพื่อประเมินคุณค่า พื้นฟู และสงวนรักษาทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการป้องกันและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลและท้องถิ่น และระบบจัดการนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงคุณลักษณะของพื้นที่และขีดความสามารถในการรองรับ

4. การเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม พบว่า ภายในชุมชนมีการคัดแยกขยะ และมีการกำหนดให้ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลังเวลา 21.00 น. แต่ยังไม่มีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อม ความเสี่ยงทางด้านสิ่งแวดล้อมและระบบในการจัดการความเสี่ยง รวมถึงระบบในการส่งเสริมให้มีการลดปริมาณขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ และรีไซเคิลขยะ

ผลจากการศึกษาการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้หลักเกณฑ์ด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำหรับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนไถลื้อบ้านลงเหนือ พบว่า เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไถลื้อบ้านลงเหนือ ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ

1. จัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวในการบริหารจัดการบนหลักการของความยั่งยืน โดยครอบคลุมประเด็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยแผนยุทธศาสตร์ควรได้รับการพัฒนาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสาธารณชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

2. ควรพัฒนาระบบการติดตามประเมินพฤติกรรมและคุณลักษณะของคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว

3. มีแนวทางปฏิบัติการประเมินความเสี่ยงและโอกาสที่เกี่ยวข้องกับสถานะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่เป็นรูปธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบ การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยว

4. วางแผนการจัดการความเสี่ยง จัดทำแผนการรับมือกับสถานะวิกฤติและสถานะฉุกเฉินอย่างที่เหมาะสม โดยการสื่อสารให้ข้อมูลแก่ประชาชน นักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น

1. ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ เปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริมผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืนของท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม อาจเพิ่มผลประโยชน์ทางสังคม-เศรษฐกิจโดยเพิ่มการนำช่างฝีมือท้องถิ่นและผู้ผลิตอื่น ๆ มาอยู่ในห่วงโซ่คุณค่าของการท่องเที่ยว สำหรับการติดตามดูแลผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว ควรมีการเก็บข้อมูลที่ครอบคลุมมาตรการลดผลกระทบทางเศรษฐกิจที่หลากหลาย เช่น จำนวนนักท่องเที่ยว การใช้จ่าย การจ้างงานและการกระจายตัวของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในแหล่งท่องเที่ยว

2. ควรมีการสนับสนุนชุมชนในกิจการสาธารณะ โดยการนำเงินรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมอบให้แก่หน่วยงานอื่น ๆ เพื่อใช้ในกิจกรรมสวัสดิการสังคมและงานสาธารณะ

ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว

1. ควรมีนโยบายและระบบเพื่อประเมินคุณค่า พื้นฟู และสงวนรักษาทุนทางวัฒนธรรม โดยการจัดทำบัญชีรวบรวมทุนทางวัฒนธรรม รวมถึงการประเมินคุณค่า มีโปรแกรมการดำเนินงานเพื่อฟื้นฟูและสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน

2. ควรมีระบบที่ก่อให้เกิดการป้องกันและคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลและท้องถิ่น เช่น กฎหมายเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาในแหล่งท่องเที่ยว

3. ต้องมีระบบจัดการนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงคุณลักษณะของพื้นที่และขีดความสามารถในการรองรับ อาจโดยการสังเกตการณ์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยว

4. ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือมีการนำเสนอและสื่อความหมายภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว อาจเพิ่มผลประโยชน์ทางวัฒนธรรมโดยการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ ในขณะเดียวกันต้องเน้นการมอบประสบการณ์ที่จริงแท้แก่นักท่องเที่ยว และรวบรวมข้อคิดเห็นจากนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นในการส่งมอบประสบการณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม

1. ควรพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยว และระบบนิเวศ

2. ควรมีการประเมินความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม และมีระบบในการจัดการความเสี่ยงที่ได้รับนั้น ๆ

3. ควรมีแผนการจัดการขยะที่มีการนำไปปฏิบัติจริง รวมถึงแผนในการลดขยะ การนำขยะกลับมาใช้ใหม่ และลดการใช้พลาสติกจากสถานประกอบการและนักท่องเที่ยว

แนวทางการนำทุนวัฒนธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

1. ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือมีทั้ง 1) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัดศรีมุงเมือง ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทลื้อบ้านใบบุญ เลื้อบ้าน แหล่งเรียนรู้ตุ๊กตาไม้ นายโถ แหล่งเรียนรู้เขื่อนปอกระดาศา 2) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ ภาษา ภูมิปัญญา และความเชื่อของชุมชน 3) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว ได้แก่ โฮมสเตย์ ยานพาหนะสำหรับนักท่องเที่ยวภายในชุมชน ร้านค้า ร้านอาหาร ป้ายบอกทางและป้ายสื่อความหมาย ซึ่งชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือสามารถนำทุนทางวัฒนธรรมทั้งด้านภาษา ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือ แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล เช่น ภูมิปัญญาด้านอาหารท้องถิ่น มาใช้ในการนำเสนอและสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว ทั้งนี้ วัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรัก และหวงแหน เห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน จึงจะสามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน นอกจากนี้ยังสามารถนำทุนวัฒนธรรมด้านอาหารและงานช่างฝีมือมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของชุมชน

2. ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้และทักษะในด้านภูมิปัญญาของท้องถิ่น และชาวบ้านในชุมชนที่มีความเชื่อร่วมกัน โดยนำทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล มาเป็นเครื่องร้อยรัดให้เข้าใจกันและอยู่ร่วมกันได้ ทั้งนี้ ควรรวบรวมภูมิปัญญาเป็นเอกสารในลักษณะตำราที่จัดทำขึ้นโดยคนในชุมชน รวมทั้งมีกิจกรรมการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของคนในชุมชน ทุนวัฒนธรรมด้านภาษา งานช่างฝีมือ ศิลปะการแสดง ดนตรีพื้นเมือง โดยให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. ด้านการจัดการ ควรมีกฎ กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวจากทุนวัฒนธรรมด้านแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล เช่น การไหว้เสื่อบ้าน ทุนวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดง เช่น การขับลื้อ และด้านความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล เช่น ภูมิปัญญาด้านอาหาร สามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง และทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว รวมถึงสามารถนำทุนวัฒนธรรมด้านงานช่างฝีมือ โดยเฉพาะผ้าขึ้นลายไทลื้อเมืองหลวงเหนือ มาสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

4. ด้านการเรียนรู้ กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ ควรมุ่งเน้นการนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งนี้สามารถนำทุนวัฒนธรรมด้านงานช่างฝีมือ และภูมิปัญญาด้านอาหาร มาสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ออกแบบให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมผ่านการปฏิบัติและสัมผัสจริงในทุกฐานการเรียนรู้

สรุปและอภิปรายผล

การสำรวจทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีองค์ประกอบครอบคลุมประเภทของทุนทางวัฒนธรรม ครบ 6 ด้าน คือ 1) วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา 2) ศิลปะการแสดง 3) งานช่างฝีมือ ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง 4) กีฬา ภูมิปัญญาไทย การละเล่น 5) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล และ 6) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

การวิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนตามหลักเกณฑ์ GSTC ของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ พบว่าครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว และด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลกสำหรับการท่องเที่ยว จึงมีข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ในประเด็นการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การปรับตัวต่อสภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ การเข้าถึงทรัพยากรของคนในท้องถิ่น การจัดการสภาวะวิกฤติและเหตุฉุกเฉิน การติดตามประเมินผลทางเศรษฐกิจ การสนับสนุนชุมชน นโยบายและระบบเพื่อประเมินคุณค่า พื้นฟู และสงวนรักษา ทุนทางวัฒนธรรม ทรัพยากรทางปัญญา ระบบการติดตามประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม การประเมินความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการขยะ สอดคล้องกับ Committee for tourist destinations approval by the community (2012) ที่นำเกณฑ์ GSTC มาใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยเสนอว่าแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านน้ำเขียว อำเภอ

แหลมฉบัง จังหวัดตราด ครอบคลุมเกณฑ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการด้านความยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนาแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางสังคม-เศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น โดยการติดตามประเมินผลทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงทรัพยากรของคนในท้องถิ่น ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบเชิงลบทางวัฒนธรรมแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว โดยการป้องกันสถานที่ท่องเที่ยว ด้านการเพิ่มผลประโยชน์และลดผลกระทบด้านลบทางสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนากระบวนการจัดการที่เกี่ยวข้องให้เป็นรูปธรรม ได้แก่ การปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก คุณภาพน้ำ การบำบัดน้ำเสีย และระบบขนส่งที่ส่งผลกระทบต่ำ

ทั้งนี้ เสนอแนวทางการนำทุนวัฒนธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยสามารถนำทุนวัฒนธรรมทั้งด้านภาษา ศิลปะการแสดง งานช่างฝีมือ ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และงานเทศกาล และความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล มาใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยเริ่มจากวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหน เห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชน จึงจะสามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ควรรวบรวมภูมิปัญญาเป็นเอกสารในลักษณะตำรา ที่จัดทำขึ้นโดยคนในชุมชน รวมทั้งมีกิจกรรมการเรียนรู้มรดกทางวัฒนธรรมของคนในชุมชนทั้งด้านภาษา การแต่งกาย ศิลปะการแสดง ดนตรีพื้นเมือง โดยให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ดี มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว รวมถึงสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและนักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ ควรมุ่งเน้นการนำเสนอ มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในชุมชน ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวออกแบบให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมผ่านการปฏิบัติและสัมผัสจริงในทุกฐานการเรียนรู้ สอดคล้องกับ The Thailand Community Based Tourism Institute (2011) ที่กล่าวว่า กระบวนการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นภาคภูมิใจ ตื่นตัวและเห็นคุณค่าของมรดก ทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการจัดการที่ทำให้มรดกทางวัฒนธรรมถูกนำเสนอ ถ่ายทอด และการสร้างมูลค่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

การนำข้อมูลทุนวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาและเพิ่มคุณค่าของสินค้าวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการนำแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพและเป็นต้นแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. ควรศึกษาผลการดำเนินงานในการนำทุนวัฒนธรรมมาใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทลื้อบ้านหลวงเหนือ
2. ควรศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับและป้องกันเหตุการณ์เกินความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวด้วยเหตุจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนการรับมือได้ของชุมชน

References

- Act on Promotion and Protection of Intangible Cultural Heritage. (2559).
<http://book.culture.go.th/newbook/ich/ich2559.pdf>
- Chareonwongsak, K. (2017). Cultural Strategies for Thailand to be a High-Income Country.
Journal of Business, Economics and Communications. 12(1), 6-21.
- Choibamroong, T. & Sucher, W. (2017). *Outline a Case Study of Cultural Tourism in Ban Nam Chieo Community, Laem Ngop District, Trat Province*. National Institute of Development Administration.
- Committee for tourist destinations approval by the community. (2012). *Development plans for Community-Based Tourism at Ban Nam Chieo Community, Lam Ngob District, Trat Province. Designated areas of the Koh Chang Islands and connective areas 2012-2015*. Designated Area for Sustainable Tourism Administration.
- Designated Areas for Sustainable Tourism Administration. (2016). *Sustainable Tourism*. Cocoon & Co Company Limited.
- _____. (2022). *Global Sustainable Tourism Criteria*.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). *Master Plan under National Strategy*. <https://shorturl.asia/JcrX4>
- Rochrungsat, P. (2010). *Community Based Tourism*. Odeonstore.
- The Thailand Community Based Tourism Institute. (2011). *CBT Dimensions*. Wanida Karnpim Limited Partnership.
- _____. (2018). *Tai Lue Muang Luang Nuea Community Tourism Enterprise*.
<https://cbtthailand.dasta.or.th/webapp/community/content/39/>